

PROCURORUL ÎN APELUL PENAL: ASPECTE DE DREPT COMPARAT

THE PUBLIC DEFENDER IN PENAL APPEALS: MATTERS OF COMPARATIVE LAW

*Dumitru CALENDARI¹
Vitalie JITARIUC²*

Abstract

The public defender is central to law enforcement and justice in judicial systems around the world. In Courts of Appeal, the role and prerogatives of the prosecutor get special attention in a variety of legal contexts. In this article, we aim to explore and analyze comparative law aspects of the prosecutor's involvement in criminal appeals. From his specific responsibilities to his influence on judicial decisions, how this function is shaped in different jurisdictions and how this may affect the process of justice process. By comparing practices and regulatory frameworks in different countries, we will be able to highlight similarities, differences and their impact on evolving justice systems.

Keywords: criminal process; Court of Appeal; prosecutor; comparative law;

Rezumat

În sistemele judiciare din întreaga lume, procurorul reprezintă o figură centrală în procesul de aplicare a legii și asigurare a justiției. În cadrul instanțelor de apel, rolul și prerogativele procurorului devin subiectul unei atenții deosebite în cadrul unor contexte juridice variate. În acest articol, ne propunem să explorăm și să analizăm aspectele de drept comparat legate de implicarea procurorului în apelul penal. De la responsabilitățile sale specifice la influența sa asupra deciziilor judiciare, modul în care această funcție este configurată în diverse jurisdicții și cum aceasta

¹ Procuror-șef al Procuraturii de Circumscripție Cahul, dr., lector universitar, Facultatea Drept și Administrație Publică, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul, e-mail: dimitru.calendari@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8668-3345.

² Decan, Facultatea Drept și Administrație Publică, Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hasdeu” din Cahul, dr., lector universitar, e-mail: vjitariuc@gmail.com. ORCID ID: 0000 0002 9361 4460.

poate afecta procesul de administrare a justiției. Or, prin compararea practicilor și regulamentelor din diferite țări, vom putea evidenția similitudinile, diferențele și impactul acestora asupra sistemelor de justiție în evoluție.³

Cuvinte-cheie: proces penal; instanța de apel; procuror; drept comparat;

Introducere

Apelul penal este o etapă independentă a procesului penal, cu caracteristicile sale proprii și excepții, respectiv și procurorul participant în instanța de apel are un statut independent de procurorul participant în instanța de fond.

Erorile, încălcările și neajunsuri admise de instanță de fond pot influența la îndeplinirea unor acțiuni în a doua instanța de apel atât la necesitatea desfășurării probatoriului și cercetarea judecătorească, fie la lipsa necesității probatoriului în instanța de apel.

Analizând eficiența activității instanței de apel și participării părților în proces devine astfel esențială, nu doar în baza datelor statistice, ci și prin prisma comparației cu practicile altor sisteme de drept. **În acest context, vom explora în continuare modalitățile în care instanța de apel și procurorul acționează independent și cum interacțiunile lor pot influența rezultatele procesului penal, având în vedere diversitatea și complexitatea sistemelor de drept comparate.**

Metodologia cercetării

La elaborarea acestui articol a fost folosit material teoretic, normativ și empiric. De asemenea, cercetarea acestui subiect au fost utilizate metodele de investigare științifică specifice teoriei și doctrinei procesual-penale: metoda logică, metoda analizei comparative, analiza sistemică etc. Au fost selectate exemple din familii de sisteme juridice diferite, fiind vorba de sistemul romano-german și anglo-saxon. Totodată, sa efectuat și o analiză comparativă a actelor normative și literaturii de specialitate din România și Republica Moldova.

Rezultate și discuții

Analizând materialul bibliografic și prevederile legilor și actelor normative instituționale evidențiem unele chestiuni importante în activitatea instanțelor de judecată și a organelor procuraturii la etapa apelului penal.

³ Articol elaborat în baza Proiectului instituțional *Caracterul Universal al Cercetărilor Universitare ca Garant al Promovării Valorilor Educaționale Europene*, implementat în colaborare de către Universitatea Danubius din Galați (România) și Universitatea Liberă Internațională din Moldova. Acțiunea cheie (Direcția) III – Studii juridice, perioada de implementare: 2022-2026.

1. Republica Federativă Germană

Sistemul judiciar al Republicii Federative Germane aparține familiei juridice romano-german care s-a format în urma recepției dreptului roman⁴.

Procuratura în Republica Federativă Germană (numită Staatsanwaltschaft) reprezintă un organ independent, având competențe penale, cu o structură ierarhică similară cu instanțele de judecată. Procuratura este o instituție responsabilă de efectuarea cercetării procedurilor preliminare, de reprezentare a părții acuzării în cadrul procedurii penale și în executarea sentințelor. Procurorul General federal și procuraturile (parchete) din regiuni sunt entități distincte, separate, și fiecare acționează la nivelul său. Între nivelul național federal și cel al regiunilor nu există o legătură ierarhică, fiecare dintre cele șaisprezece regiuni având propriile parchete.

În preajma instanței regionale (*Landgericht*) există un parchet, competent pentru instanțele teritoriale (*Amtsgerichte*) comasate acestei instanțe regionale.

Fiecare parchet de pe lângă instanțele regionale se subordonează parchetului general de pe lângă instanța regională superioară corespunzătoare (*Oberlandsgericht*), care, la rândul său, răspunde în fața Ministerului Justiției din regiunea respectivă.

Parchetul general (*Generalstaatsanwaltschaft*) fiind competent prin căile de atac ce sunt introduse pe motive de fapt sau de drept în fața instanțelor regionale superioare. În cazul în care aceste acțiuni țin de competența Curții Federale de Justiție, atribuțiile parchetului le exercită Procurorul General federal⁵.

Secretătorul Filimonov B., menționează că, procuratura este o parte a sistemului judiciar, organizată ierarhic, fiecare regiunea dispunând de procuratură proprie, condusă de procurorul general. Sarcina principală a procuraturii este exercitarea urmăririi penale, fiind singurul organ împuternicit în pornirea și efectuarea urmăririi penale. În Germania sunt două forme a căii de atac împotriva sentințelor nedefinitive: *apelul* și *revizuirea*⁶.

Articolul 312 a Codului procedură penală a Republicii Federative Germane⁷ **prevede că**, în ordinea apelului pot fi contestate sentințele adoptate de către judecătorii de sector. Instanțele de apel ce examinează apelul sunt curțile mici și mari pe cauzele penale din instanțele judecătorești regionale, formate din complete de judecători.

Apelul poate fi declarat de toți participanții, excepție fiind partea civilă. Cererea de apel se înaintează în judecătorie în forma scrisă sau verbal, în termen de

⁴ Bibilo V. *Sudebnie sistemî zarubejniñ gosudarstv. Ucebno-metodicescoe posobie dlea studentov iuridicescîh spezialnostei BGU*, Minsk, 2012, p.6.

⁵ *Profesii juridice - Germania. Procurori (Staatsanwalt)*. [Accesat 13.09.2019] Disponibil: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-maximizeMS-ro.do?member=1

⁶ Filimonov B. *Ugolovno-profesionalnii kodeks Federativnoi Respubliki Ghermanii*. Izdateliscia firma «Manuscript», Moscva, 1994, p.10.

⁷ Golovnenov P., Spița N. *Ugolovno-profesionalnii kodeks Federativnoi Respubliki Ghermania – Strafprozessordnung (StPO)- Naucino-practiceschii comentarii i perevod texta zacona*. Universitätsverlag Potsdam, 2012, p.293.

7 zile, din momentul pronunțării sentinței. Cererea de apel în mod verbal, se include în procesul-verbal și nu cere motivare obligatorie a acesteia. Procurorul poate să retragă sau să renunțe la apel până la expirarea termenului apelului, iar în cadrul cercetării judecătorești retragerea cererii de apel poate fi admisă doar la începutul cercetărilor judecătorești și doar cu acordul părții adverse. Apelul depus în interesele inculpatului de către procuror, nu poate fi retras fără acordul acestuia (§. 302, 303 Cod procedură penală a Republicii Federative Germane).

În instanța de apel, limitele judecării cauzei depind de conținutul apelului depus. În cazul în care apelul depus face referință supra unei anumite părți a sentinței, atunci acesta este supus verificării numai în partea de referință. Dacă cererea de apel nu expune anumite puncte concrete din sentință, atunci se consideră că sentința judecătorească este contestată în întregime. Adoptarea hotărârii în instanța de apel se efectuează fără cercetare judecătorească cu adoptarea unei încheieri, sau după cercetarea judecătorească cu pronunțarea unei sentințe. Instanța de apel poate respinge apelul ca fiind inadmisibil fără cercetare judecătorească doar dacă a constatat existența unor încălcări a normelor ce stabilesc regulile de declarare a apelului, termenul sau forma cererii. Pregătirea pentru examinarea apelului se efectuează conform regulilor generale prin citarea participanților, și anume apărătorului, inculpatului, martorilor.

În instanța de apel, împuternicirile procurorului sunt aceleași ca și în instanța judecătorească, cu anumite limitări a principiului cercetării nemijlocite a probelor. În cadrul cercetării judecătorești din nou se examinează circumstanțele de fapt ale cauzei, se audiază martorii, experții și se dau citire materialelor cauzei. Legea procesual-penală conține prevederi cu privire la posibilitatea prezentării unor noi probe. După cercetarea judecătorească, urmează dezbaterile judiciare în cadrul cărora primul cuvânt i se oferă procurorului, ulterior, urmează ultimul cuvânt a inculpatului. Instanța de apel poate adopta una din următoarele hotărâri: 1) să caseze sentința judecătorească și să înceteze procesul penal; 2) să caseze sentința judecătorească și să restituie cauza în prima instanță; 3) să respingă apelul ca neîntemeiat și să mențină sentința judecătorească în vigoare; 4) să caseze sentința judecătorească și să adopte o noua hotărâre.

Cu toate acestea, instanța de apel la emiterea hotărârii este legată de regula neagravării situației în propriul apel, adică nu poate modifica tipul și mărimea pedepsei în defavoarea inculpatului, dacă acesta a declarat apel, reprezentantul său legal și procurorul în interesele inculpatului⁸.

Astfel, în Republica Federativă Germană și în Republica Moldova ordinea judecării cererilor de apel au multe norme comune, neagravarea situației în apelul propriu, cerințe privind conținutul apelului, pregătirea spre judecare a apelului. Statutul procesual al procurorului, ca un participant obligatoriu în instanța de apel, în calitate de reprezentant al statului și prin care se depun cererile în instanțele ierarhic

⁸ Golovnenecov P., Spița N., *op. cit.*, p.78-79, 293-298; Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *Ugolovniîi proces zapadnih gosudarstv. 2-e izdanie, dopolnenoe i ispravlenoe*. Izdatelstvo Zerțalo, Moscva, 2002, p.468-473.

superioare, pune în evidență faptul că procurorul exercită o funcție de supraveghere a hotărârilor judecătorești.

2. Republica Franceză

În Franța, apelul multă vreme îndeplinea un rol politic – de centralizare în folosul jurisdicțiilor regale, deși erau numeroase jurisdicțiile și în aceeași cauză puteau fi folosite mai multe apeluri succesive adresate unor instanțe de același grad. Ordonanța regelui Ludovic al XIV-lea din 1670 a pus capăt sistemului sus nominalizat, reducând numărul apelurilor la unul singur cu introducerea principiului celor două grade de jurisdicție. Examinarea apelurilor a fost atribuită unei instanțe mai superioare celei ce a pronunțat hotărârea atacată. Cererea de apel nu a fost admisă în cauzele care se judecau de curțile cu jurați⁹.

În Franța, la instanțele de judecată de nivelul doi sunt atribuite instanțele de apel, care sunt compuse din trei judecători.

Împotriva sentințelor, sunt evidențiate două forme de atac: 1) forma ordinară de contestare, ce include opoziție și apelul; 2) forma extraordinară: recurs și revizuire¹⁰.

Termenul de declarare a apelului este de 10 zile după pronunțarea sentinței (art. 496 Cod procedură penală a Republicii Franceze) și se depune la secretarul instanței care a adoptat-o. În cazul în care o parte a depus cererea de apel, partea adversă poate depune o cerere de apel reconvențională, în termenul de 5 zile suplimentare (art. 500 Cod procedură penală a Republicii Franceze).

Cererea de apel are dreptul să o depună inculpatul, partea civilmente responsabilă, parte civilă în latura civilă, procurorul din instanța de judecată respectivă, de asemenea și procurorul general al curții de apel. Ultimul dispune de un termen special de contestare, de 2 luni. Apelul depus, suspendă executarea sentinței.

Judecarea apelului se desfășoară în limitele cererii depuse, iar agravarea situației inculpatului poate avea loc doar în cazul apelului declarat de procuror.

Apelul se examinează de un colegiu de judecători și începe cu raportarea succintă a cauzei de unul din judecători, ulterior, se trece la cercetarea judecătorească și dezbaterile judiciare. Instanța de apel se poate limita la cercetarea proceselor verbale de audiere a martorilor fără citarea acestora. Martorii sunt audiați doar în cazul în care instanța de apel dispune aceasta. Instanța de apel este în drept să mențină sentința contestată și să respingă apelul, să admită apelul și să adopte o nouă sentință sau să înceteze procesul penal¹¹.

În Franța, procuratura este un sistem centralizat de organe care intră în componența Ministerului Justiției și structural fiind identic cu organele judiciare, cu subordonarea ierarhică, și este condusă de Procurorul general pe lângă Curtea de

⁹ Paraschiv C.S. *Apelul penal*. Editura Hamangiu: București, 2019, p.15-16.

¹⁰ Kalincovschi K. *Ugolovniĭ proĕes sovremenih zarubejnih gosudarstv*. Izdatelstvo PetrGU, Petrozavodsk, 2000, p.13.

¹¹ Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *op. cit.*, p.391-406; Kalinkovschi K. *Osnovnie certĭ ugolovnogo proĕesa zarubejnih gosudarstv*. IMĖ GUK MVD Rosii, Moscva, 2003. p.15-18.

casafie. Procurorii activează și pe lângă tribunalele și curțile de apel. Toți procurorii, la propunerea ministrului de justiție, sunt numiți de către președintele țării. Procurorul participând în instanța de judecată în calitate de reprezentant al puterii executive, este independent, în comparație cu completul de judecată și jurații, și nu poate fi supus recuzării (art.669 Cod procedură penală a Republicii Franceze). Procesul penal nu are ca subiect partea vătămată. Apărând interesele proprii în urma infracțiunii comise, societatea, prin intermediul procurorului realizează dreptul său la depunerea acțiunii publice, iar victima infracțiunii, acționează în interesele private, depunând acțiunea civilă și este denumită parte civilă¹².

3. Anglia

Dreptul procesual-penal, în Anglia, este cel mai vechi sistem procesual. Sistemul de drept anglo-saxon s-a format, anume în Anglia, având prioritate normele dreptului precedent asupra normelor dreptului statutar¹³. În vigoare, până în prezent sunt actele procesuale adoptate sute de ani în urmă, ex.: Magna Charta Libertatum (The Great Charter) din 1215 – Marea Cartă a Libertății, Habeas Corpus Act din 1679.

Codul de procedură penală sau o altă lege care ar reglementa procedura pe cauzele penale, în țară niciodată nu a existat. Procesul penal se întemeiază pe mai mult de 300 acte legislative adoptate de către parlament în diferite perioade. Printre acestea se evidențiază: Legea privind procesul penal și cercetările din 1996, Legea privind justiția penală și ordinea publică din 1994, Legea despre apelul pe cauzele penale din 1995.

Procesul penal nu a fost separat pe etape prejudiciare și judiciare. Procesul este unul contradictorial, iar dosarul penal este o discuție între părți. Sistemul judiciar este unul multilateral, paralel și uneori alogic. Instanțele penale sunt compuse din trei nivele: 1) Judecata Camerei Lorzilor, care judecă apelurile împotriva hotărârilor Curții de Apel (*Court of Appeal*) și Curții Supreme (*the High Court of Justice*); 2) Curtea Supremă care include în sine Curtea de Apel, Înalta Curte de Justiție (*Her Majesty's High Court of Justice in England*) și Curtea Coroanei (*Crown Court*); 3) Curțile magistraților (*Magistrates' courts*).

În Anglia, funcțiile din cadrul procuraturii sunt exercitate de către serviciul attorney, condus de către Attorney general numit în funcție de către regină. Attorney general numește Directorul cercetărilor publice, care prin ajutorii săi exercitau învinuirea de stat.

¹² Kalincovschi K. *Ugolovniî proțes sovremenîh zarubejnîh gosudarstv*. Izdatelstvo PetrGU, Petrozavodsk, 2000, p.13

¹³ Bibilo V. *op. cit.*, p.6.

Procedura în instanțele de judecată engleze nu se împarte în cercetarea judecătorească, dezbateri judiciare, etc. Susținerile verbale și prezentarea probelor se efectuează concomitent.

Unica formă de contestare a hotărârii judecătorești este apelul, depus în următoarele forme: 1) apelul împotriva condamnării și apelul împotriva sentinței; 2) apelul privind circumstanțele de fapt și de drept.

De asemenea, în Anglia lipsește principiul constituțional caracteristic țărilor Europene ce garantează dreptul părților la examinarea cauzei cel puțin în două instanțe de judecată. Dreptul de a depune apelul nu îl au toți participanții la proces, și aceasta depinde nu numai de intenția participantului, dar și de instanța de judecată, care va examina admiterea sau respingerea apelului. Un principiu de bază al dreptului la apel îl reprezintă forma judecării cauzei, nu tipul infracțiunii.

Apelul împotriva sentințelor Curții coroanei unde activează jurații are particularitățile proprii. Hotărârile curții juraților nu erau contestate până în 1907. Hotărârile Curții coroanei, în prezent, pot fi contestate în termen de 28 zile din data pronunțării hotărârii, la Secția cauzelor penale a Curții de Apel. Conform Legii apelului din 1995, apelantul pentru depunerea cererii de apel urma să obțină permisiune sau acordul Curții coroanei sau Curții de Apel. Apelul depus se examinează de un singur judecător fără participarea părților, iar în caz că cererea se respinge, condamnatul este în drept să depună în termen de 14 zile o nouă cerere care se va examina de un colegiu format din doi sau trei judecători ai Curții de Apel. În cazul în care cel puțin unul din judecători se va expune asupra acordării permisiunii de depunere a apelului, atunci condamnatul va depune cererea respectivă. În cazul când toți judecătorii refuză eliberarea acordului, condamnatul își păstrează dreptul de a se adresa Comisiei pentru reexaminarea cauzelor penale, care activează din 1995 și care are dreptul ca dosarul penal să fie transmis spre examinare Curții de Apel.

Părțile participante la examinarea cauzei în ordine de apel își pot prezenta probele, inclusiv cele noi. La examinarea apelului împotriva condamnării pot fi adoptate una din următoarele hotărâri: 1) să respingă apelul, dacă în opinia instanței nu au fost încălcate interesele justiției; 2) să admită apelul, să caseze hotărârea juraților și sentința judecătorească cu adoptarea unei hotărâri alternative cu privire la vinovăția persoanei în săvârșirea altei infracțiuni, pronunțând o nouă sentință; 3) să caseze sentința judecătorească cu adoptarea unei hotărâri speciale cu privire la recunoașterea persoanei iresponsabile cu aplicarea măsurii de securitate respectivă; 4) să caseze sentința și să restituie cauza la rejudecare Curții coroanei cu participarea juraților, în caz că sentința este neîntemeiată, ori o chestiune de drept nu a fost just interpretată, sau în cadrul cercetării judecătorești a avut loc o considerabilă deviere de la ordine stabilită.

Totodată, în sistemul de drept anglo-saxon, o chestiune interesantă este imposibilitatea declarării apelului împotriva hotărârii curții juraților privind achitarea inculpatului. Dreptul de a depune apelul împotriva sentințelor de achitare

de către partea acuzării a apărut în 1972. Procedura respectivă se aseamănă cu solicitarea obținerii interpretărilor sau explicațiilor, decât apelul, deoarece adresarea nominalizată nicidecum nu influența sentința de achitare. Cu problemele de drept apărute în legătură cu examinarea cauzei penale, attorney general putea să se adreseze la Curtea de Apel care la rândul său să-și expună opinia. Doar în 1988, prin lege a fost acordat dreptul attorney general să depună apel împotriva hotărârilor Curții coroanei privind blândețea pedepsei.

Cererea de apel înaintată împotriva hotărârii judecătorialelor magistraților în Curtea coroanei poate fi depusă doar de către persoana condamnată, acuzatorul nu dispune de acest drept. În cazul în care inculpatul își recunoaște vinovăția, atunci poate depune apel împotriva sentinței doar în partea stabilirii pedepsei. Dacă inculpatul nu-și recunoaște vinovăția, atunci poate depune apelul atât împotriva condamnării, cât și împotriva pedepsei, în acest caz nu se cere permisiunea declarării apelului. Termenul depunerii apelului este de 21 de zile din data pronunțării hotărârii și se depune la cancelaria judecătoriei magistraților.

Examinarea cauzei la Curtea coroanei presupune o rejudecare a cauzei de către judecători profesioniști cu audierea din nou a martorilor, cercetarea probelor, inclusiv noi. Totodată, Curtea poate emite o hotărâre nouă, stabilind o nouă pedeapsă, inclusiv și mai gravă. Principiul neagrării situației în apelul propriu nu funcționează.

Hotărârile Curții de Apel se contestă la Curtea Supremă. Instanța de apel supremă în Anglia este Camera/Curtea Lorzilor. Apelul depus la Camera Lorzilor reprezintă calea de atac - apelul extraordinar, ce nu examinează cauza în interesele părților, ci în interesele sistemului de drept la general, care este mecanismul de legiferare, care permite crearea sau modificarea normelor de drept¹⁴.

În opinia unor savanți, sistemul englez a căilor de atac este mai puțin progresiv decât cel din țările europene, deși partea acuzării fiind limitată în dreptul de a depune apel. Totodată, nefiind susținută prevederea legală cu privire la obținerea permisiunii instanței de judecată care a adoptat hotărârea de a declara apel¹⁵.

4. Statele Unite ale Americii

Un alt reprezentant al sistemului de drept anglo-saxon, însă de asemenea fiind unul specific, sunt Statele Unite ale Americii. La momentul actual mai multe domenii ale dreptului american sunt codificate. Specificul sistemului de drept este în existența sistemului dreptului federal și a statelor aproape în toate domeniile. În legislația federală se evidențiază așa numitele norme ale dreptului scris - Constituția Statelor Unite ale Americii și amendamentele acesteia, legile adoptate de Congresul SUA și actele subordonate legii judecătorialelor federale, spre exemplu: Regulile federale ale procesului penal din 1944, aprobate de Curtea Supremă a Statelor Unite

¹⁴ Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *Ugolovniı profes zapadnih gosudarstv. 2-e izdanie, dopolnenoe i ispravlenoe*. Izdatelstvo Zertalo, Moscva, 2002, p.150-163; Arcer P. *Angliıscaia sudebnaia sistema*. Pod redacției B.Nichiforova. Izdatelstvo Inostranoi literaturı. Moscva, 1959, p.26-30.

¹⁵ Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *op. cit.*, p.154.

ale Americii, Regulile federale ale probatoriului din 1972, Regulile apelului din 1986, și normele dreptului nescris (regula cunoscută sub numele Miranda introdusă prin hotărârea Curții Supreme a Statelor Unite ale Americii în 1966). Existența celor două sisteme paralele (federală și a statelor) determinând structura organelor de stat, care participă în procesul penal. Astfel, instanțele judecătorești fiind împărțite în cele federale (*Federal Judiciary*) și a statelor.

Instanțele judecătorești federale examinează cauzele penale cu privire la infracțiunile sancționate conform legilor federale care sunt de două feluri: de drept comun și specializate (militare).

Instanțele judecătorești de drept comun au trei nivele jurisdicționale:

Judecătoria raională sau de circumscripție (*United States District Court*) - unipersonal examinează cauzele penale sau cu participarea juraților;

Curțile de Apel a circumscripțiilor (*United States Court of Appeals*) - examinează cauzele penale în ordinea de apel judecate de judecătoriile de circumscripție;

Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii - este o instanță ierarhic superioară. Instanțele judecătorești ale statelor sunt diferite, așa cum și legislațiile acestora.

Fiecare stat având una sau mai multe instanțe de fond. Nivelul următor constituindul Curțile de apel a statelor, care nu se află în toate statele, și Curțile Supreme ale statelor. De competența instanțelor judecătorești ale statelor fiind cauzele ce nu țin de competența instanțelor judecătorești federale¹⁶.

Acuzatorul de stat în Statele Unite ale Americii este funcția atribuită serviciului attorney, care în numele statului începe urmărirea penală, atrage la răspundere penală și susține învinuirea în instanța judecătorească. Serviciul attorney este o instituție a puterii statului, iar atribuțiile în cadrul urmării penale sunt analogice atribuțiilor organelor procuraturii altor țări, și cel mai des numită procuratura Statelor Unite ale Americii. Attorney este un funcționar de stat, care exercită rolul persoanei împuternicite de stat în probleme juridice¹⁷.

Attorney general este funcția introdusă în 1789 prin Legea cu privire la judecată (*Judiciary Act of 1789*). De asemenea, pe lângă Attorney general, în anul 1870 a fost creat Ministerul justiției (*Department of Justice*), care a devenit șeful organelor federale de acuzare. Serviciul attorney are trei componente independente: federal, a statelor și locală.

Procurorul fiind independent și toate acțiunile procesuale din momentul parvenirii materialelor de la organele judiciare și până la începerea cercetării judecătorești depind de discreția procurorului, acțiunile căruia nu sunt controlate¹⁸.

La nivel federal, cererea de apel se examinează de Curțile de apel de

¹⁶ Bibilo V. *op. cit.*, p.32-36; Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *op. cit.*, p.187-193.

¹⁷ Mahov V., Peșcov M. *Ugolovnii proțes SȘA (dosudebnie stadii). Ucebnoe posobie*. Izdatelstvo ZAO Boznesșcola «Intel-Sintez», Moseva, 1998, p.124-126.

¹⁸ Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *op. cit.*, p.194-196.

circumscripție și Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii, iar la nivel a statelor, apelul se examinează de către Curțile de apel intermediare sau Curțile supreme ale statelor.

Procedura apelului rezultă din exprimarea libertății la inițierea căii de atac de către părți, iar reexaminarea sentinței nu o poate solicita nici un organ. Contestatia împotriva hotărârii o poate depune attorney, care a participat în proces de partea acuzării. Fiecare stat dispune de reglementările proprii privind declararea apelului care depind de instanța care a examinat cauza în fond, cine a depus apelul, ce se contestă, concluzia cu privire la vinovăție sau pedeapsa stabilită, a recunoscut vinovăția inculpatul sau nu, are sau nu inculpatul posibilitate de a depune cauțiune. Însă există și unele reguli generale cu privire la apel. Cererea de apel poate fi depusă numai de persoana condamnată și apărătorul său, și de asemenea, de către attorney care a participat în proces. Persoana condamnată are drepturi limitate la atacarea hotărârii, și nu poate contesta sentința de achitare.

Scopul limitării constă în prevederile constituționale care interzic tragerea la răspundere penală a aceleiași persoane de două ori pentru aceeași infracțiune. Aceste prevederi trezind nedumeriri, deoarece, potrivit normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional, până când sentința nu a intrat în vigoare, persoana se consideră nevinovată¹⁹, astfel, examinarea în mod repetat a cauzei în instanța de apel nu poate fi considerată ca tragere la răspundere penală repetată a persoanei pentru aceeași infracțiune.

Acuzatorul, ca și în Anglia, un timp îndelungat nu avea dreptul la atac, deoarece consideră că ridicarea problemei cu privire la corectarea erorii judiciare este o chestiune personală a condamnatului. Dacă în prima instanță, prorurorul nu a reușit să convingă despre existența vinovăției inculpatului, atunci nu este rațional să facă acest lucru și în instanța de apel. Attorney, în prezent, are dreptul la apel doar dacă pe cauză a fost admisă o eroare considerabilă în procesul constatării circumstanțelor faptice și aplicării normelor de drept. În dreptul american, noțiunea de eroare considerabilă nu există și aceasta se stabilește doar în cadrul practicii, din care poate face parte nerespectarea regulilor privind alegerea completului de jurați, confirmarea actului de învinuire sau încălcarea procedurii formării marelui juriu.

Unele state permit procurorului depunerea apelului împotriva sentinței de achitare. În New-York, procurorului i se permite declararea apelului dacă acesta este necesar cu scopul de a formula pe viitor norme de drept.

¹⁹ Deși prezumția de nevinovăție nu se regăsește în sistemul normelor Constituției Statelor Unite ale Americii în calitate de garanție a drepturilor fundamentale ale cetățeanului, teoria și practica judiciară au considerat-o întotdeauna ca fiind una din garanțiile constituționale de bază. Prezumția de nevinovăție se aplică la toate fazele procesului penal american, premergătoare pronunțării verdictului de condamnare și punerii lui în executare. Unica fază a procesului penal unde prezumția de nevinovăție nu mai produce efecte este faza executării sentinței de condamnare, deoarece aici, vinovăția persoanei nu mai este pusă la îndoială, ci se consideră integral demonstrată. A se vedea Jitariuc V., Bria Iu. *Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii*. În: *Materialele conferinței naționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*, Vol. 9, Partea 1, Cahul, 2022, pp. 79-80.

Referitor la termenul declarării apelului de asemenea nu există o practică uniformă. Termenul de apel pentru persoana condamnată, potrivit legislației federale, este de 10 zile din momentul înregistrării oficiale a sentinței și se depune în instanța care a examinat cauza, așa numitul aviz cu privire la apel, care reprezintă o cerere privind intenția de a ataca sentința. Încălcarea termenului cu 30 zile din motivele neglijenței scuzabile poate fi considerat ca un temei de înregistrare a plângerii.

Prin lege, apelanții nu sunt limitați în dreptul de a prezenta probe noi. Procedura apelului oferă posibilitatea pentru două sau mai multe persoane de a depune cererea comună, dacă consilierea respectivă nu încalcă interesele fiecăruia și acordă posibilitate în continuare să se expună separat.

Ulterior, instanța de judecată pregătește materialele pentru apelul care urmează să parvină în Curtea de apel nu mai târziu de 40 zile din momentul înregistrării avizului cu privire la depunerea apelului. Din momentul primirii de către instanța de apel a dosarului, nu mai târziu de 30 de zile urmează să fie stabilită ședința de judecată. Examinarea apelului are loc de un complet format din trei judecători și începe cu ascultarea argumentelor părților, în primul rând se oferă cuvânt apelantului, ulterior, judecătorii se retrag în camera de deliberare unde cu majoritatea voturilor se adoptă una din următoarele hotărâri: 1) plângerea se respinge iar hotărârea se menține; 2) plângerea se admite, se casează sentința cu încetarea procesului; 3) se casează sentința și cauza penală se restituie la o nouă judecare în prima instanță; 4) sentința se modifică.

De regulă, cererea de apel nu suspendă executarea pedepsei, cu excepția sentințelor cu privire la pedeapsa capitală.

În cazul în care se încalcă prevederile Constituției federale, Curtea Supremă a Statelor Unite ale Americii examinează apelurile. Curtea, în hotărârile sale, nu doar stabilește soarta unor cauze concrete, în cazul încălcării normelor constituționale ea poate da și o interpretare unei legi anumite, dând o apreciere corespunzătoare în corespundere cu Constituția Statelor Unite ale Americii. Analogic examinate sunt apelurile și de Curțile supreme ale statelor²⁰.

5. Federația Rusă

În Federația Rusă, sistemul judiciar în cauzele penale este format din judecători numiți - *Муравье судьи (Mirovie sudii)*, care examinează cauzele penale în prima instanță, și instanțele de apel sunt judecătoriile orășenești, raionale și interraionale.

Instanțele de fond, la nivelul federal, sunt: judecătoriile orășenești, raionale și interraionale, pentru care instanțele de apel sunt: Curțile de apel de drept comun pentru judecătoriile sau Colegiul de apel al Curții Supreme al Federației Ruse, judecătoriile militare de garnizoană, pentru care instanțele de apel sunt Judecătoria de circumscripție (maritimă/de flotă) sau Curtea de apel militară.

Curțile de recurs de drept comun și militare sunt instanțele de nivelul trei,

²⁰ Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *op. cit.*, p.285-293.

asa numite primul recurs. Colegiile judiciare pe cauzele penale sau militare a Curții Supreme a Federației Ruse sunt instanțele de nivelul patru, așa numite recursul doi.

Plenul Curții Supreme a Federației Ruse și Curtea Constituțională a Federației Ruse formează nivelul superior.²¹

Toate instanțele de apel sunt asigurate cu număr necesar de judecători, care în exercitarea funcțiilor sale sunt asistați și ajutați de funcționari și personal tehnic²².

În cadrul procedurii de apel, la plângerile depuse împotriva hotărârilor judecătorești participă acuzatorul de stat sau un alt procuror.

Pe cauzele penale din cadrul procedurii de apel a colegiului judiciar a curții supreme a republicilor, instanțelor de judecată regionale, de circumscripție militară, participă procurorii subdiviziunii procuraturilor respective care au asigurat participarea procurorilor la judecarea cauzelor penale în aceste instanțe de judecată.

Iar, în procedura de apel în cadrul Curții Supreme a Federației Ruse participă procurorii din subdiviziunea Procuraturii Generale a Federației Ruse și a Procuraturii militare principale, care au asigurat participarea procurorilor la examinarea cauzelor penale în instanțele judecătorești.

În cazul în care rechizitoriul sau actul de învinuire a fost confirmat de Procurorul General a Federației Ruse sau de adjuncții lui, susținerea acuzării de stat în instanța de apel este organizată, controlată și asigurată de Direcția generală privind asigurarea susținerii acuzării de stat în instanțele de judecată pe cauzele penale a Procuraturii Generale a Federației Ruse și direcția de asigurare a participării procurorilor militari în instanțele de judecată a Procuraturii militare principale. Dacă la examinarea cauzelor penale din instanțele de fond au participat procurorii din cadrul procuraturilor de transport și specializate, atunci asigurarea participării procurorilor în instanțele de apel este exercitată de procurorii din subdiviziunile procuraturii respective.

La necesitate, conducătorul procuraturii poate dispune participarea în ședințele de judecată a instanțelor de apel a oricărui procuror din subordinea sa sau a unui grup de procurori.

Acuzatorii de stat în urma participării la examinarea cauzei penale în instanțele de judecată din timp trebuie să prezinte procuraturii ierarhic superioare materialele dosarului de control cu copiile de pe rechizitoriu, hotărâri judecătorești, apelurile, referințele depuse la cererile de apel a altor participanți, și alte documente necesare.

Procurorii care au participat la ședințe în instanța de apel trebuie din timp să-și pregătească susținerea învinuirii, să înainteze demersurile motivate cu privire la verificarea probelor, cercetarea noilor probe, să asigure emiterea de către instanțe a unor hotărâri legale, motivate și echitabile, să facă cunoștință cu procesele-verbale ale ședințelor de judecată în termeni legali și la necesitate să înainteze

²¹ *Federalinii constituționii zakon №1-FKZ ot 31.12.1996 «O sudebnoi sisteme Rossijskoi Federații»*. [Accesat 27.07.2019] Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_12834/

²² Martișchin V., Kuzmiciov O. *Apeleaționie instanții v sisteme sudov obșcei iurisdicții: predmet objalovania, metoda rasciota colicestva sudei i aparata suda*. [Accesat 27.07.2019] Disponibil: <http://www.iuaj.net/node/436>

obiectii. Rezultatele participării în instanțele de judecată procurorii urmează în mod obligatoriu să le aducă la cunoștința procurorului ierarhic superior cel târziu în ziua următoare. De asemenea, întocmește în termen de 10 zile o concluzie cu referire la poziția părților la proces, rezultatele examinării cauzei și opinia sa pe marginea hotărârii adoptate, care în comun se anexează la dosarul de control²³.

6. România

În România, justiția este realizată prin intermediul următoarelor instanțe judecătorești: a) Înalta Curte de Casație și Justiție; b) Curți de apel; c) Tribunale; d) Tribunale specializate; e) Instanțe militare; f) Judecătorii.

Instanța supremă care asigură interpretarea și aplicarea unitară a legii de celelalte instanțe judecătorești este Înalta Curte de Casație și Justiție care este compusă din 4 secții - Secția civilă și de proprietate intelectuală, Secția penală, Secția comercială, Secția de contencios administrativ și fiscal. Secția penală judecă: a) în primă instanță, procesele și cererile date prin lege în competența primei instanțe a Înaltei Curți de Casație și Justiție; b) recursurile, în condițiile legii.

Curțile de apel sunt instanțele în circumscripția cărora funcționează tribunalele și tribunalele specializate. În cadrul curților de apel funcționează mai multe secții sau complete specializate pe cauze civile, penale, comerciale, de minori și de familie, de contencios administrativ și fiscal, cu privire la conflictele de muncă și asigurări sociale, precum și, în raport cu natura și numărul cauzelor, secții maritime și fluviale sau de altă materie.

Instanțele organizate la nivelul fiecărui județ și a municipiului București sunt tribunalele, în circumscripția cărora sunt cuprinse toate judecătoriiile din județ sau, după caz, din municipiul București. În cadrul tribunalelor funcționează secții sau complete specializate.

Instanțele de fond sau judecătoriiile sunt considerate instanțe fără personalitate juridică, care își organizează activitatea în județe și în sectoarele municipiului București.

Instanțele militare sunt: a) Tribunalele militare; b) Tribunalele Militare Teritoriale București, Cluj-Napoca, Iași și Timișoara; c) Curtea Militară de Apel București, considerată ca instanță unică²⁴.

Pe lângă judecarea în primă instanță a unor categorii de infracțiuni, prevăzute de lege, Curțile de apel judecă apelurile împotriva hotărârilor penale pronunțate în primă instanță de judecătorii și tribunale²⁵.

²³ Haliulin A., Rezinchina A., Reșetova N. *Uceastie procurora v rasmotrenii ugolovnih del v sude apeleationoi i casaionoi instanții. Posobie*. Academia Gheneralinoi Procuraturî RF. Moscva, p.50-67, 115-116; *Pricaz Gheneralinogo Procurora RF №465 ot 25.12.2012 «Ob uceastii procurorov v sudebnih stadiah ugolovnego sudoproizvodstva»*. [Accesat 21.01.2024] Disponibil: <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/70221540/>

²⁴ *Legea României privind organizarea judiciară, nr.304 din 28.06.2004, art.art.2, 35-38, 56-61*. În: Monitorul oficial al României nr.827 din 13.09.2005.

²⁵ *Codul de procedură penală a României nr.135 din 01.07.2010, art.38*. În: Monitorul oficial al României nr.486 din 15.07.2010.

Procuratura în România ca parte componentă a autorității judecătorești este formată în Ministerul Public, din cadrul căruia fac parte: Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, parchetele de pe lângă curțile de apel, parchetele de pe lângă tribunale, parchetele de pe lângă tribunalele specializate pentru minori și familie, parchetele de pe lângă judecătorii și parchetele militare. Din cadrul parchetelor militare fac parte: Secția parchetelor militare din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Parchetul Militar de pe lângă Curtea Militară de Apel București și parchetele militare de pe lângă tribunalele militare²⁶.

Parchetele de pe lângă curțile de apel sunt formate din: procuror general; procuror general adjunct; procuror șef secție; procuror; și se compun din: Secția de urmărire penală; Secția judiciară; Departamentul economico-financiar și administrativ.

Procurorii din cadrul Secției judiciare îndeplinesc următoarele atribuții: a) participă la examinarea cauzelor penale și civile, potrivit legii; b) exercită căile de atac împotriva hotărârilor de judecată pronunțate de curtea de apel; c) examinează cazurile de aplicare neunitară a legii și fac propuneri motivate întru promovarea recursului în interesul legii; d) analizează cauzele la care instanțele au pronunțat hotărâri definitive de achitare, restituire sau remise procurorului; e) exercită și alte atribuții prevăzute de lege și regulamente²⁷.

Instanța de apel poate fi sesizată în termen de 10 zile de la data comunicării rezultatelor deliberării, prin declarații de apel, numită *minuta*. Apelul poate fi declarat de către procuror și inculpat în laturile penale și civile; partea civilă - în latura civilă; partea vătămată - în latura penală; martorul, expertul, interpretul și avocatul, în ceea ce privește cheltuielile judiciare, indemnizațiile ce i se cuvin acestora și amenzile judiciare aplicate; orice persoana fizică sau juridică a căror drepturi legitime au fost vătamate nemijlocit printr-o măsură sau printr-un act al instanței de judecată, în ceea ce privește dispozițiile care au dus la provocarea acestor vătămări²⁸.

Întru depunerea apelului, urmează a fi întrunite următoarele condiții: a) hotărârea de judecată să fie emisă de primă instanță; b) hotărârea judecătorească să nu fie definitivă; c) legea să nu interzică contestarea hotărârii; d) să existe un titular legal al apelului depus; e) apelul urmează să fie declarat în forma și termenul prevăzut de lege²⁹.

Declarația apelului duce la examinarea cauzei de jurisdicția superioară, în chestiunile de fapt și de drept. Instanța de apel efectuează controlul integral asupra modului de desfășurare a judecății anterioare și asupra pronunțării hotărârii.

²⁶ *Legea României privind organizarea judiciară, nr.304 din 28.06.2004, art.art.62-102.* În: Monitorul oficial al României nr.827 din 13.09.2005; *Regulamentului de ordine interioară al parchetelor aprobat prin Ordinul ministrului justiției al României nr.2.632/C/2014.* În: Monitorul oficial al României, Partea I, nr. 623bis din 26.08.2014.

²⁷ *Regulamentului de ordine interioară al parchetelor aprobat prin Ordinul ministrului justiției al României nr.2.632/C/2014, art.art.4, 75-81.* În: Monitorul oficial al României, Partea I, nr. 623bis din 26.08.2014.

²⁸ *Codul de procedură penală a României nr.135 din 01.07.2010, art.art.409-410.* În: Monitorul oficial al României nr.486 din 15.07.2010.

²⁹ Paraschiv C.S. *Apelul penal.* Editura Hamangiu, București, 2019, p.26.

Examinarea apelului poate fi efectuat fără cercetarea judecătorească, limitându-se la dezbaterile judiciare și confruntarea pozițiilor apelantului și părții adversarului, având în final aflarea adevărului cu aplicarea corectă a legii la circumstanțele stabilite. Apelul poate fi judecat cu desfășurarea cercetării judecătorești și administrarea probelor noi sau refacerea probelor administrate de prima instanță. Dacă apelul a fost declarat de procuror, primul cuvânt i se oferă acestuia. Ultimul cuvânt întodeauna îi aparține inculpatului.

Instanța examinează apelul doar în privința persoanei care l-a declarat și la persoana la care se refera cererea de apel și numai în raport cu calitatea pe care o are în proces apelantul. Instanța de apel, în cadrul limitelor menționate, este obligată ca, în afara de temeiurile invocate și cererile formulate de apelant, să judece cauza sub toate aspectele de fapt și de drept, și, soluționând cauza, nu poate crea o situație mai gravă pentru cel ce a declarat apel.

Instanța de apel, judecând apelul, poate pronunța una dintre următoarele soluții: 1. respinge apelul, menținând hotărârea: a) dacă apelul este tardiv sau inadmisibil; b) dacă apelul este nefondat; 2. admite apelul și: a) desființează sentința primei instanțe și pronunță o nouă hotărâre procedând potrivit regulilor referitoare la soluționarea acțiunii penale și a acțiunii civile la judecata în fond; b) desființează sentința primei instanțe și dispune rejudecarea de către instanța a cărei hotărâre a fost desființată³⁰.

Rejudecarea cauzei de prima instanță poate fi dispusă pe motivul judecării cauzei în lipsa unei părți nelegal citate sau care, legal citată, a fost în imposibilitate de a se prezenta și de a înștiința instanța despre această. Rejudecarea se mai poate dispune și atunci când există unul din cazurile de nulitate absolută, cu excepția cazului de necompetență, când se dispune rejudecarea de către instanța competentă³¹.

7. Republica Moldova

Potrivit prevederilor constituționale în Republica Moldova, „*Justiția se înfăptuiește în numele legii numai de instanțele judecătorești, și anume prin Curtea Supremă de Justiție, prin curțile de apel și prin judecătorii*”³². Prevederile enunțate se conțin în art. 29 alin. (1) Cod procedură penală a Republicii Moldova³³.

Conform dispozițiilor art. 15 alin. (1) din Legea cu privire la organizarea judecătorească, „*Justiția se înfăptuiește prin intermediul următoarelor instanțe judecătorești: a) Curtea Supremă de Justiție; b) Curțile de apel; c) Judecătorii*”.

Iar, art. 17 din aceeași lege, prevede că „*Cauzele în materie civilă, penală sau în alte materii se judecă de către instanțele judecătorești în condițiile normelor*

³⁰ Papadopol V., Turianu C. *Apelul penal*. Casa de editură și presă „Șansa”- SRL, București, 1994, p.179-235.

³¹ *Codul de procedură penală a României nr.135 din 01.07.2010*, art.421. În: Monitorul oficial al României nr.486 din 15.07.2010.

³² *Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016.

³³ *Codul de procedură penală al Republicii Moldova nr.122 din 14.03.2003*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.248-251/699 din 05.11.2013.

procesuale”³⁴.

Articolul 6 pct. 17) a Codului procedură penală a Republicii Moldova menționează că, „*Instanța de apel judecă apelul declarat împotriva sentințelor nedefinitive (curțile de apel)*”.

De asemenea art. 38 pct. 2) Cod procedură penală a Republicii Moldova evidențiază și competența Curților de apel, ca instanța de apel, care constă în judecarea apelurilor împotriva hotărârilor pronunțate în primă instanță de judecătoria, ca instanța de apel.

Competențele în circumscripții, localitatea de reședință și componența curților de apel (Curtea de Apel Bălți, Curtea de Apel Cahul, Curtea de Apel Chișinău, Curtea de Apel Comrat) sunt prevăzute în lege care precizează că, „*Curțile de apel pot fi formate din mai multe colegii, după categoria cauzelor, sau dintr-un singur colegiu mixt. Colegiile se constituie din judecători ai curților de apel. Componența colegiilor se aprobă de către președintele curții, prin ordin, la începutul fiecărui an*”³⁵.

Potrivit noilor prevederi, și anume Legea nr. 3 din 25.02.2016 Cu privire la Procuratură, în vigoare din 01 august 2016, nu se evidențiază mențiuni aparte despre procuraturile de nivelul curții de apel³⁶. La momentul actual, în instanțele de apel participă procurorii din cadrul procuraturilor teritoriale: Procuraturile de circumscripție Bălți, Cahul și Chișinău, respective, în Curțile de Apel Bălți, Cahul și Chișinău, și Procuratura Unității Teritoriale Autonome Găgăuzia în Curtea de Apel Comrat.

Potrivit art. 7 alin. (3) din Legea nr. 3 din 25.02.2016 Cu privire la Procuratură, *structura procuraturilor teritoriale, cât și reședința acestora este stabilită și modificată de Procurorul General, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor*. Concomitent, art. 11 alin. (1) lit. g) și art. 70 alin. (1) lit. i) din legea sus vizată prevede că, *Procurorul General stabilește, cu acordul scris al Consiliului Superior al Procurorilor, structura internă a procuraturilor și numărul de procurori în cadrul fiecărei procuraturi. Una dintre sarcinile de bază ale organelor procuraturii este reprezentarea învinuirii în instanțele de judecată. Structura existentă a organelor procuraturii permite a realiza sarcina de reprezentare a învinuirii în instanțele de fond - judecătoria, prin intermediul procuraturilor teritoriale și în Curtea Supremă de Justiție, prin secția specializată a Procuraturii Generale - Secția reprezentare a învinuirii în Curtea Supremă de Justiție*. În această ordine de idei, respectiva structură a organelor procuraturii a lăsat neacoperită ce-a de-a doua verigă în lanțul justiției - Curțile de Apel.

³⁴ *Legea privind organizarea judecătorească, nr. 514-XIII din 06.07.1995*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.15-17/62 din 22.01.2013.

³⁵ *Legea privind organizarea judecătorească, nr. 514-XIII din 06.07.1995*, art.35, 37. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.15-17/62 din 22.01.2013; Osoianu T., *Calendarul D. Apelul penal*. București, Pro Universitaria, 2023, p.23-24.

³⁶ *Legea cu privire la Procuratură, nr. 3 din 25.02.2016*. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.69-77/113 din 25.03.2016.

Totodată, s-a reținut că „modelul dispunerii obligației de reprezentare a acuzării de stat în cadrul Curților de Apel, procuraturilor mun. Chișinău, mun. Bălți și raionului Cahul nu poate fi aplicabil, or, procurorii din aceste procuraturi fiind fără statut de procuratură ierarhică, în aspect procesual, în raport cu procurorii din celelalte procuraturi teritoriale din circumscripțiile Curților de Apel Chișinău, Bălți și Cahul. Pe de altă parte, modelul respectiv este în contradicție cu institutul asigurării probelor suplimentare în instanța de apel și a motivelor adăugătoare la apelul înaintat, drept stipulat în art. 402 alin. (4) Cod procedură penală a Republicii Moldova. La fel, se reține că, pe lângă activitatea de reprezentare a învinuirii de către acuzatorul de stat în cadrul instanțelor de apel, cheltuieli suplimentare nejustificate, de resurse umane și materiale, ar genera activitățile de participare în ordinea recursului în Curțile de Apel pe chestiunile reglementate de art. 469 Cod procedură penală a Republicii Moldova”³⁷.

În final, constatăm ca fiind benefică și funcțională inițiativa creării unor procuraturi, cu statut teritorial, în circumscripțiile Chișinău, Bălți și Cahul. Ca și notă de fundamentare, se reține că existența procuraturii de nivelul Curții de Apel Chișinău și Bălți a fost considerată una justificată din cauza volumului considerabil de lucru (a se vedea pct. 62 al Concepției de reformă a Procuraturii, aprobată prin Legea nr. 122 din 03.07.2014) și crearea acestor trei procuraturi teritoriale nu ar justifica cheltuieli suplimentare în plan logistic”³⁸.

Astfel, prin Ordinul Procurorului General nr.1076-p din 01.08.2016 au fost create Procuraturile de circumscripție Bălți, Cahul și Chișinău, care au statut de procuraturi teritoriale și sunt părți componente ale Procuraturii Generale, care activează în circumscripțiile instanțelor judecătorești, cum sunt: Curțile de Apel Bălți, Cahul și Chișinău. „Procuraturile de circumscripție au atribuții în vederea contribuției la respectarea ordinii de drept, efectuării actului justiției, de apărare a drepturilor și intereselor legitime ale persoanei și societății.

Procuraturile de circumscripție Bălți, Cahul și Chișinău își exercită atribuțiile prin intermediul procurorilor numiți acuzatori de stat, care activează în condițiile legii și își desfășoară activitatea în baza principiilor legalității, imparțialității, rezonabilității, integrității și independenței procesuale, care le oferă posibilitatea de a lua decizii în cauzele în care reprezintă învinuirea în numele statului în mod independent și unipersonal”³⁹.

³⁷ Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor cu privire la avizarea proiectului de Ordin privind crearea unor procuraturi teritoriale, stabilirea sediilor acestora, a circumscripțiilor în care activează și a numărului de personal, nr.12-217/16 din 01.08.2016. [Accesat 18.01.2024]. Disponibil: http://procuratura.md/file/2016-08-01_217%20Hotarare%20crearea%20procuraturilor%20de%20circumscripție.pdf

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ordinul Procurorului General privind crearea unor procuraturi teritoriale, stabilirea sediilor acestora, a circumscripțiilor în care activează și a numărului de personal, nr.1076 din 01.08.2016. Biblioteca Procuraturii Generale a Republicii Moldova

Concluzii

Există diverse modalități de reexaminare a hotărârilor judecătorești, inclusiv a celor care nu au intrat încă în vigoare, precum apelul, opoziția, recursul. Aceste forme de contestare a hotărârilor judecătorești sunt multiple și aduc cu ele particularități specifice fiecărui sistem de drept național. Caracteristicile acestora fiind strâns legate de evoluția istorică distinctă a fiecărui sistem juridic, iar rolul procurorului în cadrul căii de atac joacă un rol cheie în acest context.

Totodată, în fiecare sistem judiciar, apelul, opoziția, recursul își au propriile lor trăsături și reguli specifice, reflectând atât particularitățile culturale, cât și evoluția juridică a țării respective. Procurorul, ca reprezentant al intereselor publice și al acuzării în sistemul judiciar, își îndeplinește un rol semnificativ în cadrul procesului de reexaminare a hotărârilor. Modul în care procurorul interacționează cu aceste căi de atac poate influența profund rezultatul final al procesului și poate contribui la eficiența și echitatea sistemului judiciar în ansamblu.

La rândul lor unele prevederi sunt asemănătoare, spre exemplu judecarea în instanța ierarhic superioară care se efectuează de un complet format din mai mulți judecători, dreptul absolut al inculpatului și apărătorului său de a folosi calea de atac, unele limite de a folosi calea de atac pentru partea acuzării, în unele cazuri lipsa acestui drept în cazul adoptării sentinței de achitare, posibilitatea prezentării și cercetării noilor probe în instanța de apel.

Unele prevederi cu privire la înaintarea cauțiunii, contestarea sentinței doar de către acuzatorul de stat care a susținut învinuirea nu pot fi considerate democratice și progresive.

Totodată, menționăm ca introducerea unor modele de contestare nespecifice sistemului juridic din Republica Moldova pot afecta în mod semnificativ coeziunea și funcționarea eficientă a sistemului judiciar. Fiecare țară având particularitățile sale, influențate de tradiții, istorie și valori culturale, iar implementarea unor practici juridice străine, care nu sunt în concordanță cu aceste caracteristici, pot genera disfuncționalități și neînțelegeri în procesul judiciar.

Considerăm necesară dezvoltarea sistemii naționale proprii a căilor de atac împotriva hotărârilor judecătorești, iar statutul procesual al procurorului în instanța de apel trebuie stabilit cu luarea în considerație a tradițiilor istorice a dreptului procesual.

Bibliografie

1. Arcer P. *Angliiscaia sudebnaia sistema*. Pod redacției B.Nichiforova. Izdatelistvo Inostranoi literaturî. Moscva, 1959, 134p.
2. Bibilo V. *Sudebnîe sistemî zarubejnîh gosudarstv. Ucebno-metodicescoe posobie dlea studentov iuridicescîh spețialinostei BGU*, Minsk, 2012, 97p.

3. *Codul de procedură penală a României nr.135 din 01.07.2010*. În: Monitorul oficial al României nr.486 din 15.07.2010.
4. *Constituția Republicii Moldova din 29.07.1994*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016.
5. *Codul de procedură penală al Republicii Moldova, nr.122 din 14.03.2003*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.248-251/699 din 05.11.2013.
6. Filimonov B. *Ugolovno-proțesualinîi codecs Federativnoi Respubliki Ghermanii*. Izdatelisciaia firma «Manuscript», Moscva, 1994, 204p.
7. *Federalinîi constituționîi zakon №1-FKZ ot 31.12.1996 «O sudebnoi sisteme Rosiiscol Federății»*. [Accesat 27.07.2019] Disponibil: http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_12834/
8. Golovnencov P., Spița N. *Ugolovno-proțesualinîi codecs Federativnoi Respubliki Ghermania – Strafprozessordnung (StPO)- Naucino-practiceschiy comentarii i perevod texta zacona*. Universitätsverlag Potsdam, 2012, 408p.
9. Guțenco K., Golovco L., Filimonov B. *Ugolovnîi proțes zapadnîh gosudarstv. 2-e izdanie, dopolnenoe i ispravlenoe*. Izdatelstvo Zertalo, Moscva, 2002, 528p.
10. Haliulin A., Rezinchina A., Reșetova N. *Uceastie procurora v rasmotrenii ugolovnîh del v sude apeleaționoi i casaționoi instanții. Posobie*. Academia Gheneralinoi Procuraturî RF. Moscva, 160p.
11. *Hotărârea Consiliului Superior al Procurorilor cu privire la avizarea proiectului de Ordin privind crearea unor procuraturi teritoriale, stabilirea sediilor acestora, a circumscriptiilor în care activează și a numărului de personal, nr.12-217/16 din 01.08.2016*. [Accesat 18.01.2024]. Disponibil: http://procuratura.md/file/2016-08-01_217%20Hotarare%20crearea%20procuraturilor%20de%20circumscriptie.pdf
12. Jitariuc V., Bria Iu. *Prezumția de nevinovăție în izvoarele doctrinare și normative din Statele Unite ale Americii*. În: *Materialele conferinței naționale „Perspectivele și Problemele Integrării în Spațiul European al Cercetării și Educației”*, Vol.9, Partea 1, Cahul, 2022, pp. 79-80.
13. Kalincovschi K. *Ugolovnîi proțes sovremenîh zarubejnîh gosudarstv*. Izdatelistvo PetrGU, Petrozavodsk, 2000, 48p.
14. Kalinkovschi K. *Osnovnie certî ugolovnogo proțesa zarubejnîh gosudarstv*. IMȚ GUK MVD Rosii, Moscva, 2003. 67p.
15. *Legea României nr.304 din 28.06.2004 privind organizarea judiciară*. În: Monitorul oficial al României nr.827 din 13.09.2005.
16. *Legea privind organizarea judecătorească, nr. 514-XIII din 06.07.1995*. Republicat în: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.15-17/62 din 22.01.2013.
17. Mahov V., Peșcov M. *Ugolovnîi proțes SȘA (dosudebnie stadii). Ucebnoe posobie*. Izdatelistvo ZAO Boznes-școla «Intel-Sintez», Moscva, 1998, 205p.

18. Marfîţchin V., Kuzmiciov O. *ApeleaŃionie instanŃii v sisteme sudov obşcei iurisdicŃii: predmet objalovania, metodica rasciota colicestva sudei i aparata suda*. [Accesat 27.07.2019] Disponibil: <http://www.iauaj.net/node/436>

19. Osoianu T., Calendari D. *Apelul penal*. Bucureşti, Pro Universitaria, 2023, 224p.

Legea cu privire la Procuratură, nr. 3 din 25.02.2016. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.69-77/113 din 25.03.2016.

20. Ordinul Procurorului General *privind crearea unor procuraturi teritoriale, stabilirea sediilor acestora, a circumscripŃiilor în care activează şi a numărului de personal, nr.1076 din 01.08.2016*. Biblioteca Procuraturii Generale a Republicii Moldova.

21. *Regulamentului de ordine interioară al parchetelor aprobat prin Ordinul ministrului justiŃiei al României nr.2.632/C/2014*. În: Monitorul oficial al României, Partea I, nr. 623bis din 26.08.2014.

22. Papadopol V., Turianu C. *Apelul penal*. Casa de editură şi presă „Şansa”-SRL, Bucureşti, 1994, 293p.

23. *Profesii juridice - Germania. Procurori (Staatsanwalt)*. [Accesat 13.09.2019] Disponibil: https://e-justice.europa.eu/content_legal_professions-29-de-maximizeMS-ro.do?member=1

24. Paraschiv C.S. *Apelul penal*. Editura Hamangiu, Bucureşti, 2019, 264p.

25. Pricaz Gheneralinogo Procurora RF №465 ot 25.12.2012 «Ob uceastii procurorov v sudebnîh stadiah ugolovnoġo sudoproizvodstva». [Accesat 21.01.2024] Disponibil: <https://www.garant.ru/products/ipo/prime/doc/70221540/>

